

תלמוד האיגוד

המוצא תפילין

פרק עשירי ממסכת עירובין

תלמוד האיגוד
עם פרשנות על דרך המחקר

בעריכת
שמא יהודה פרידמן

תלמוד האיגוד

המוצא תפילין
עירובין פרק עשירי
מן התלמוד הבבלי

עם פרשנות על דרך המחקר

מאת
אביעד אברהם סטולמן

נערץ

האיגוד לפרשנות התלמוד
ירושלים תשס"ח

מזכיר האיגוד ומפיק: מרדכי כהן
עריכת לשון: יהושע גרינברג
הכנה לדפוס: לשון לימודים בע"מ
תרגומים לאנגלית: דוד מישלוב

כל הזכויות שמורות
לאיגוד לפרשנות התלמוד
ירושלים תשס"ח
2008

הפצה: ראובן מס
טל': 627 7863 (02)
דוא"ל: RMass@barak.net.il

מסת"ב 978-965-7442-02-9 ISBN

מהדורת דפוס וילנא באדיבות הרצאת טלמן

האיגוד לפרשנות התלמוד
ת"ד 4719 ירושלים
talmud@netvision.net.il
www.talmudha-igud.org.il

כרך זה מוקדש באהבה רבה לזכרם המבורך של לאה והרשל קבקוף. בני הזוג קבקוף חיו חיי פשטות, ענווה וכבוד, ועל אף מאבקי היומיום והאתגרים שהציבו בפניהם חייהם הם הצליחו להקדיש חלק נכבד מזמנם ומרצם ליקרים להם מכל, לערכי התורה וללימוד הגמרא בהתמדה. כרכים אלה, שבהם משקיעים מלומדים את מלוא מרצם בניתוח סוגיות התלמוד הבבלי לאור המחקר המדעי, ממשיכים, ואולי אף מעמיקים, את העיון התלמודי אשר תחילתו לפני אלף שנה ויותר. עבודתם זו נובעת מאותו מקור שהעשיר את חיי בני הזוג קבקוף – אהבת תלמוד תורה. על כן ראוי להקדיש מחקרים אלה לזכרם.

לאה והרשל קבקוף נולדו ברוסיה, שם נישאו והקימו משפחה, וממנה ברחו מפני הרדיפות והפוגרומים אשר אילצו אותם לעקור ולחפש מקלט במקום אחר. בתחילת המאה העשרים הגיעו לחופי ארצות הברית ומצאו את דרכם לעיר קולומבוס שבמדינת אוהיו, ובה הקימו את ביתם. בקולומבוס הצטרפו בני הזוג לקהילה האורתודוקסית של העיר כחברים בבית הכנסת 'אגודת אחים' שבו היו פעילים לאורך חייהם.

כמעט לא עבר יום שבו לא השקיע הרשל בלימוד התלמוד, שהיה עמוד התווך בחייו ובהשקפת עולמו הערכית. גם לאה אהבה את לימודי היהדות ואת תורת ישראל, ואת אהבתה זו הנחילה לילדיה.

בתם, בלה, נישאה למר הרי וקסנר – מהגר מרוסיה אף הוא – ולימים ייסדו השניים חנות בגדים בעיר קולומבוס, ולעסק צירפו גם את בניהם. לאחר שנות התמדה, השקעה, התמודדות ועבודה קשה, הצליחו בערוב ימיהם להגשים את חלומם, והעסק המשפחתי התפתח והיה לאחת מרשתות השיווק הגדולות בעולם.

הצלחתם אפשרה להם להקדיש אמצעים להנצחת מורשת הלימוד, העיון ההיסטורי והמחקר אשר כה קרובים ללבם, ולהורישם כמקור השראה לדורות הבאים. לשם כך ייסדו את קרן 'מורשה' שבניו יורק ובירושלים, הממשיכה את העבודה שבה החלו בחייהם. תמיכתה הנדיבה של קרן 'מורשה' היא שאפשרה את פרסומו של כרך זה.

אנו תקווה כי כרכים אלו, החוקרים את חכמת העבר באספקלריה של המחקר המודרני, לא זו בלבד שיעודדו את הלימוד, אלא מתוך מיזוג חכמה עתיקה והשכלה מודרנית אף יצליחו להגיע למרחקים שעליהם לא חלמו קודמינו, כאשר חכמת העבר תופץ לעולם כולו בכלים אלקטרוניים, נגישים ומתוחכמים.

כך, כמו ששואל החדש השראה מן העבר, וצעירים מחקר אבותם, תינתן רוח חדשה במילים שלאורן חיו בני משפחות קבקוף וקסנר וקודמיהם. תקווה זו משמשת עתה נר לרגלי קרן 'מורשה' בבואה להנציח את מאוייהם ואת תקוותיהם של האבות: "אור העבר יאיר את העתיד".

תוכן העניינים

יא	הקדמת העורך
טו	מבוא
כו	תודות
	הסוגיא הראשונה
5	זוג זוג ושניים שניים (צה ע"א ⁴² - צו ע"א ¹²)
	הסוגיא השנייה
21	מאן תנא דשמעת ליה שבת זמן תפלין (צו ע"א ¹² - צו ע"ב ²²)
	הסוגיא השלישית
35	תפלין ישנות וחדשות (צו ע"ב ²³ - צו ע"א ¹⁷)
	הסוגיא הרביעית
47	הלוקח תפלין ממנו שאינו מומחה (צו ע"א ³⁶⁻¹⁷)
	הסוגיא החמישית
55	מצאן צבתין או כריכות (צו ע"א ⁴⁰⁻³⁶)
	הסוגיא השישית
61	מחשיך עליהן ומביאן (צו ע"א ⁴⁵⁻⁴⁰)
	הסוגיא השביעית
67	ובסכנה מכסן והולך (צו ע"א ⁴⁵ - צו ע"ב ¹³)
	הסוגיא השמינית
75	וכן בנו (צו ע"ב ¹⁶⁻¹³)
	הסוגיא התשיעית
81	נותן אדם חבית (צו ע"ב ⁴¹⁻¹⁶)
	הסוגיא העשירית
91	היה קורא בספר על האסקופה (צו ע"ב ⁴² - צח ע"א ³³)
	הסוגיא האחת עשרה
103	היה קורא בראש הגג (צח ע"א ³⁷⁻³³)
	הסוגיא השתים עשרה
109	הופכו על הכתב (צח ע"א ³⁷ - צח ע"ב ¹³)
	הסוגיא השלוש עשרה
115	זיו שלפני החלון (צח ע"ב ³³⁻¹³)
	הסוגיא הארבע עשרה
123	עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים (צח ע"ב ³² - צט ע"א ²)
	הסוגיא החמש עשרה
129	ובלבד שלא יוציא (צט ע"א ¹²⁻²)
	הסוגיא השש עשרה
135	לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים (צט ע"א ²²⁻¹²)
	הסוגיא השבע עשרה
143	רבי יהודה אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו (צט ע"א ³⁷⁻²²)
	הסוגיא השמונה עשרה
153	לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד (צט ע"א ³⁷ - צט ע"ב ⁶)
	הסוגיא התשע עשרה
161	קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה טפחים (צט ע"ב ¹⁹⁻⁶)
	הסוגיא העשרים
171	למה לי חוליה עשרה? (צט ע"ב ²⁹⁻¹⁹)
	הסוגיא העשרים ואחת
179	אשפה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים (צט ע"ב ³⁷⁻²⁹)
	הסוגיא העשרים ושתיים
187	אילן שהוא מיסך על הארץ (צט ע"ב ³⁸ - ק ע"א ³)

193	הסוגיא העשרים ושלוש (חלק א) שרשי אילן (ק ע"א 17-3)
201	הסוגיא העשרים ושלוש (חלק ב) שרשי אילן (ק ע"א 17-ק ע"ב 11)
213	הסוגיא העשרים וארבע אסור לאדם שיהלך על גבי עשבים בשבת (ק ע"ב 11-19)
221	הסוגיא העשרים וחמש אסור לאדם שיכוף את אשתו לדבר מצוה (ק ע"ב 19-49)
239	הסוגיא העשרים ושש הדלת שבמקצה וחדקים שבפרצה (קא ע"א 25-1)
257	הסוגיא העשרים ושבע לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים (קא ע"א 25-קא ע"ב 40)
273	הסוגיא העשרים ושמונה נגר שיש בראשו גלוסטרא (קא ע"ב 40-קב ע"א 3)
283	הסוגיא העשרים ותשע נגר הנגרר (קב ע"א 34-3)
299	הסוגיא השלושים מילי מעלייתא (קב ע"א 34-קב ע"ב 7)
311	הסוגיא השלושים ואחת מחזירין ציר (קב ע"ב 7-15)
317	הסוגיא השלושים ושתיים מחזירין רטיה (קב ע"ב 15-32)
327	הסוגיא השלושים ושלוש קושרין נימא (קב ע"ב 33-קג ע"א 10)
337	הסוגיא השלושים וארבע חותכין יבולת (קג ע"א 10-קג ע"ב 18)
355	הסוגיא השלושים וחמש כהן שלקה באצבעו (קג ע"ב 18-קד ע"א 6)
365	הסוגיא השלושים ושש בזקין מלח (קד ע"א 30-6)
375	הסוגיא השלושים ושבע השמעת קול (קד ע"א 31-קד ע"ב 1)
393	הסוגיא השלושים ושמונה בור הקר (קד ע"ב 1-10)
401	הסוגיא השלושים ותשע שרץ שנמצא במקדש (קד ע"ב 11-קה ע"א 21)
415	הסוגיא הארבעים מקום שהיתירו לך (קה ע"א 21-27)
421	ביבליוגרפיה
444	רשימת תמונות
445	מפתחות
xiii	תקצירי הסוגיות באנגלית

הקדמת העורך

ספר זה המונח לפניך הוא הפרסום הרביעי מטעם האיגוד לפרשנות התלמוד. קדמו לו הספרים "חמש סוגיות" (תשס"ב), תלמוד האיגוד ברכות פרק ראשון ("מאימתי"), על ידי משה בנוביץ, תשס"ו; ותלמוד האיגוד, שבת פרק שביעי ("כלל גדול"), על ידי שמואל יוסף וולד, תשס"ז.

"חמש סוגיות" היה מיועד להציג, ולו במשהו, את טיב המהדורות עם פרשנות שלשם הכנתן הוקם האיגוד. לשם כך קובץ בו מעבודתם של חמישה חוקרים שונים, כדי להדגים את שיטתנו בקיום ייחודיותו של כל מחבר ומחבר, בד בבד עם שמירת מסגרת משותפת המעניקה תבנית אחידה לפירושי האיגוד. לכן הצגנו סוגיא אחת מתוך הפרשנות שהכין כל מחבר על פרק שלם של תלמוד, מתוך תקווה שאחר כך יתפרסמו חמשת הפרקים בפרשנות שלמה לכל סוגיותיהם. משאלה זו הוגשמה בשני הכרכים שנזכרו לעיל, וכעת לפרק המוצא תפילין ממסכת עירובין בכרך זה, פרי עטו של אביעד אברהם סטולמן.

במהלך השלב הראשון של עבודת האיגוד נתחברו פירושים על כמה וכמה פרקים, והם עומדים לראות אור בין עשרים הכרכים המתוכננים לחמש השנים הבאות. ביניהם: פסחים פרק רביעי ("מקום שנהגו") עם פרשנות מאת אהרן עמית, סנהדרין פרק חמישי ("היו בודקין") מאת נתנאל בעדני, מכות פרק שלישי ("ואילו הן הלוקין") מאת סיני תורן, גיטין פרק רביעי ("השולח") מאת דוד זפרני, סוכה פרק שלישי ("לולב הגזול") מאת אברהם שי"ף, סוכה פרק רביעי ("לולב וערבה") מאת משה בנוביץ, ופרק תשיעי בגיטין ("המגרש"), מאת ש"י פרידמן.

במקביל לטיפול בפרקים המוכנים, פתחנו בעזר הצור בחיבור פרשנות למסכתות שלמות. ש"י וולד שוקד על פרשנות מסכת שבת כולה, ופרסומה מתוכנן לשנת תש"ע בסייעתא דשמיא. השלמת פרקי סוכה לכדי פרשנות המסכת כולה אמורה לבוא בקרוב אחריה.

כידוע לכל המעיינים בפירושינו, שיטת האיגוד היא לחלק את הפרק לסוגיות ממוספרות, לקבוע שם לכל סוגיא, ולהציג את לשון הסוגיא בחלוקה המדגישה את המבנה הספרותי והבחנת המרכיבים הספרותיים. המרכיבים הצורניים של הסוגיות בכרך זה מסומנים בגופנים מובחנים כדלהלן: **דברי תנאים**, **דברי אמוראים** ודברי סתם התלמוד. אשר להשתלשלותם של אלו בכל מקום ומקום, ויחסים מורכבים יותר העשויים לשרור ביניהם, יושלם העניין בדיוני הפרשנות.

מידע על פרסומים חדשים והזמנתם, מערכות סינופסיס גירסאות וחומר משלים נוסף לספרים שיצאו לאור כבר יימצאו באתר האיגוד www.talmudha-igud.org.il

כדי להביע את מחויבותנו לדורות עברו של חכמי ישראל, אנו מבקשים לקבוע בכרך זה ובבאים אחריו מדור מיוחד לזכר תלמיד חכם או חוקר שנספה בשואה. זכותם תגן עלינו.

הוצאתו לאור של ספר זה נתאפשרה על ידי עזרתה הנדיבה של קרן מורשה (Legacy Fund), ניו-יורק וירושלים. תמיכתה המכרעת של קרן מורשה, ובמיוחד הבעת האימון שלה בשליחותנו, העניקו עידוד לא ישוער להתמדתנו במשימת פרשנות הסוגיות על דרך המחקר.

רעיון גדול זה אשר לשמו נוסד האיגוד, עם ביצועו החלקי עד היום, לא היה קורם עור וגידים גם לולא עזרתם, מסירותם וידידותם של אישים יקרים ומוסדות חשובים. קצרה היריעה לתת ביטוי הולם לעידודם הנאמן ושותפותם המבורכת לחזון ולעשייה. מכל מקום, חובה נעימה להעלות כאן מקצת השמות, ולו באזכור בלבד:

איתן ותמר בנוביץ
דוד ושרה גולדשמידט
מיקי וסוזי הוכשטיין
אלכס וורה הורנשטיין
דוד וישראלה טרופר

אריה ושרה יסלזון, דוד וימימה יסלזון, אליעזר ונחמה יסלזון, לאה ומרק אדלר: "לזכר הורינו
היקרים שמעון ולינה יסלזון שזכינו לגדול לאורם על פי מורשת יהדות גרמניה ושיטת תורה
עם דרך ארץ".

קרן ריץ'
הרב בנימין זאב ומרי בלומה ראטה
ישראל ואבי שכטר
ידידים יקרים מאוד בעילום שם.

קרן קשת, ומנהלה ארתור פריד, הטיבו עם האיגוד בסיוע ובריעות, ואני אסיר תודה על כך. ברכה
מיוחדת למשפחת קושיצקי על תרומתם לקראת הוצאת כרך זה לאור. שבח אני את מסירותם
לתורה, ובחירתם לכבד את יקריהם גולדה קושיצקי תחי' בצורה הולמת זו.

יעמדו כולם על הברכה, ויהי נועם ה' במעשי ידיהם.

שי"פ
ירושלים
שבט, תשס"ח

לכבוד סבתנו

גולדה קושיצקי

ענוותנותה, חכמתה ותושייתה לאורך המאה שעברה
מקור כח הן לילדיה, נכדיה וניניה.

יתן ה' ותימשך השראתה עלינו לעוד רבות בשנים.

לזכר עולם

טוב איש חונן ומלֵוה יכלֵל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט
כי לעולם לא ימוט לְזֶכֶר עולם יִהְיֶה צָדִיק

חורבן יהדות מזרח אירופה בשואת ת"ש-תש"ה כיבה נרה של יצירתה התרבותית הענפה, ובכללה ניצני חקר התלמוד שהחלו להופיע שם מאז מפעלו האדיר של הגר"א, מטרימו הגדול של מחקר זה. עיונם של מקדמי המדע התלמודי אלה אבד לעולם, אבל ממשיכי דרכם נושאים על נס את זכרם ופעלם.

הרב ישעיה זלוטניק, רבה של ראדום במרכז פולין, נולד בשנת תרנ"ג, בן לאביו הרב מאיר זלוטניק. הרב ישעיה, הנודע בשם ה"י זהבי, היה עילוי מצעירותו, חקר נושאים תלמודיים והיסטוריים, וחיבר ספרי מופת על אימרות היהודים באספקלריא של הפולקלור. פעיל "המזרחי", נקטע באבו באקציה בגטו שדלוביץ בשנת תש"ב.

יהי זכרו ברוך